

Sağlık Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Lisans Öğrencilerinin Pandemi Sürecindeki Sosyal Medya Bağımlılığı Düzeyleri: Kesitsel Bir Çalışma

Nihal ALOĞLU * Ayla GÜLLÜ **

* Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kahramanmaraş, Türkiye. ORCID: 0000-0003-4162-2845

** Öğr. Gör., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hatay, Türkiye. ORCID: 0000-0003-1241-9370

ÖZET

COVID-19 pandemisi bireylerin yaşam tarzını önemli ölçüde etkileyerek sosyal medyaya olan ilgiyi artırmıştır. Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımı açısından yüksek riskli bir grubu oluşturduğu belirtilmektedir. Bu çalışma, bir üniversitede sağlık bilimleri alanında öğrenim gören lisans öğrencilerinin pandemi döneminde sosyal medya bağımlılık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla kesitsel tipte planlanmıştır. Çalışmanın örneklemini üç farklı bölümde bulunan toplam 428 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin belirlenmesinde 'Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu (SMBÖ-YF)' kullanılmıştır. Veriler Mayıs-Haziran 2021 tarihleri arasında toplanmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin SMBÖ-YF toplam puanının 56.57 ± 12.79 olduğu saptanmıştır. Kadın öğrencilerin SMBÖ-YF puanı ve SMBÖ-YF 'sanal tolerans' alt boyutu puanı erkek öğrencilere göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$). İlçede yaşayan öğrencilerin SMBÖ-YF puanları büyükşehirde yaşayanlara göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$). Sosyal medyayı eğitim/öğrenim amacıyla kullanan öğrencilerin SMBÖ-YF puanı daha düşük bulunmuştur ($p < 0.05$). Bu sonuca göre sosyal medya kullanım amacının sosyal medya bağımlılığı düzeyini etkilediği saptanmıştır. Sosyal medyanın öğrencilerin psikolojik sağlığını etkilemeden ve sosyal ilişkilerini bozmadan kullanımı yönünde bilinci artıracak eğitimlerle öğrencilere rehberlik edilmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Öğrenci, pandemi, sosyal medya

The Social Media Addiction Levels of Undergraduate Students in Health Sciences in the Pandemic Process: A Cross-Sectional Study

ABSTRACT

The COVID-19 pandemic has significantly affected individuals' lifestyles and increased the interest in social media. It is stated that university students constitute a high-risk group in terms of social media use. This study was planned as a cross-sectional type in order to determine the social media addiction levels of undergraduate students studying at a university in the field of health sciences during the pandemic period. The sample of the study consisted of 428 undergraduate students from three different departments. The Social Media Addiction Scale-Adult Form (SMAS-AF) was used to determine the social media addiction levels of the students. Data were collected between May and June 2021. It was determined that the total score of SMAS-AF of the students participating in the study was 56.57 ± 12.79 . Female students' SMAS-AF score and SMAS-AF 'virtual tolerance' sub-dimension scores were found to be significantly higher than male students ($p < 0.05$). The SMAS-AF scores of the students living in the district were found to be significantly higher than those living in the metropolitan city ($p < 0.05$). It has been observed that the purpose of using social media affects the level of social media addiction. Accordingly, the SMAS-AF score of the students who use social media for educational/learning purposes was found to be lower ($p < 0.05$). It is recommended to guide students with trainings that will increase awareness of the use of social media without affecting the psychological health of students and without disrupting their social relations.

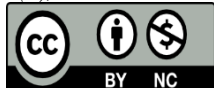
Keywords: Students, pandemic, social media

Sorumlu yazar/Corresponding author: aylgll@hotmail.com

Geliş tarihi/Date of receipt: 06.04.2023

Kabul tarihi/Date of acceptance: 10.07.2023

Atıf için/To cite: Aloğlu, N., & Güllü, A. (2023). Sağlık bilimleri alanında öğrenim gören lisans öğrencilerinin pandemi sürecindeki sosyal medya bağımlılığı düzeyleri: Kesitsel bir çalışma. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 7(3), 149-158.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons sAttribution NonCommercial 4.0 International License.

GİRİŞ

Yirmi birinci yüzyılda internet kullanımını dünya çapında hızlı bir şekilde artmaktadır. Bu küresel dijitalleşme eğitim, iletişim, bankacılık, sağlık hizmeti ve sosyal etkileşim gibi çoğu alanda kolaylık sağlamakta ve günümüzde artık internet günlük yaşam için vazgeçilmez bir araç haline gelmiş bulunmaktadır (Tahir ve ark., 2021; Tateno ve ark., 2016). Web ağının dünya çapında yaygınlaşması ve internet kullanımının artmasıyla internete bağlı faaliyet biçimlerinden kaynaklanan çeşitli bağımlılıklar örneğin sosyal medya bağımlılığı, Facebook bağımlılığı, Instagram bağımlılığı ve çevrimiçi oyun bağımlılığı, büyüyen bir sorun haline gelmiştir (Mróz & Kaleta, 2022).

İnternet bağımlılığı terimi, bilgisayar kullanımı ve internet erişimiyle ilgili kişide sıkıntıya neden olan, kişiye zarar veren, kontrol edilemeyen dürtü veya davranışlar olarak ifade edilmektedir (El-Khoury ve ark., 2020). İnternet bağımlılığı Çin (%16.4), Güney Kore (%20), Vietnam (%21.2), Filipinler (%21) gibi Asya ülkelerinde ruh sağlığı açısından ciddi bir sorun haline gelmiştir ve yaygınlığı Amerika ve Batı Avrupa ülkelerinde de artmaktadır (Ha ve ark., 2006; Li ve ark., 2021; Mak ve ark., 2014; Moreno ve ark., 2019; Tran ve ark., 2017). Yapılan bir çalışmada Türkiye’de internet bağımlılığı oranının %13 olduğu belirtilmiştir (Kurt & Avcı, 2020). Sosyal medya (Facebook, Snapchat, Twitter, WhatsApp, Instagram vb.) bağımlılığı ise internet bağımlılığının bir alt alanı olarak ifade edilmektedir (Aktan, 2018).

Sosyal medya bağımlılığı, genellikle diğer tüm günlük ve önemli aktiviteleri ihmal edecek şekilde sosyal medyaya aşırı bağlı olunması, sosyal medyanın psikolojik sağlık, kişilerarası ilişkiler, akademik performans ve meslek dahil olmak üzere yaşamın diğer önemli alanlarını etkileyecek derecede kontrolsüz ve zararlı bir biçimde kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Zhu & Xiong, 2022). İstatistiklere göre, 2015 yılında 2.2 milyar olan sosyal medya kullanıcı sayısı son beş yılda neredeyse iki katına çıkarak 2022 yılında 4.5 milyara ulaşmıştır. Sosyal medyaya olan ilginin artmasında benzer geçmişlere, ilgi alanlarına, etkinliklere ve bağlantılara sahip kişilerin etkileşim kurabileceği tek web tabanlı platform olmasının etkili olduğu belirtilmektedir. İnsanların sosyal medyaya erişimi olan akıllı telefon ve dizüstü bilgisayarlara ulaşım olanaklarının kolaylaşması sosyal medya kullanımını etkilemiştir. Ayrıca COVID-19 pandemisi de bireylerin yaşam tarzını önemli ölçüde etkileyerek sosyal medyaya olan ilgiyi artırmıştır (A Yazdani ve ark., 2022; Gottlieb & Dyer, 2020; Venegas-Vera ve ark., 2020). Sosyal medya kullanım oranlarının yüksek olması bunun davranışsal bir bağımlılık biçimi olup olmadığı konusunda endişelere yol açmıştır (Mukhaini ve ark., 2021). Davranışsal bağımlılık kişi tarafından belirli bir davranışın düzenli bir şekilde sürekli sergilenmesi neticesinde bireyin psikolojik, bedensel ve toplumsal dengesini kaybetmesi, düzeninin bozulması ve çevreden giderek kopmasına neden olan durumdur (Uslu, 2021).

Karantina sırasında çevrimiçi öğrenmenin hakimiyeti birçok üniversite öğrencisini internet ve sosyal medya üzerinden yaşamaya zorlamıştır (Sujarwoto ve ark., 2021). Pandemi sırasında sosyal medya, çoğu üniversite öğrencisi için arkadaşları ve aileleri ile bağlantı kurmak, görüşlerini ifade etmek, bilgi edinmek ve paylaşım yapmak amacıyla önemli bir platform olmuştur (Sujarwoto ve ark., 2021). Sosyal medya kullanımının giderek artmasının yanında ‘ait olma ihtiyacı’ ve ‘bir şeyleri kaçırma korkusu’ gibi bileşenlerin sosyal ağların problemlili kullanımının gelişmesinde ve sürdürülmesinde büyük rol oynadığı belirtilmiştir. Sosyal medya kullanıcılarının, çevrimdışı olduklarında veya başkalarıyla istedikleri ölçüde bağlantı ve iletişim kuramadıklarında bazı fırsatları kaçırdıklarını düşündükleri ifade edilmektedir (Wegmann ve ark., 2021). Sorunlu internet kullanımı bir halk sağlığı sorunudur ve üniversite öğrencileri bu konuda yüksek riskli bir grubu oluşturmaktadır (Sánchez-Fernández ve ark., 2023). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı durumlarının belirli aralıklarla takip edilmesi ve gerekli önlemlerin alınması gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle sağlıkla ilgili okullarda eğitim görenlerde bu konunun araştırılması önemlidir. Bu çalışmanın amacı bir sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin pandemi döneminde sosyal medya bağımlılık durumlarının incelenmesidir.

Araştırma Soruları

1. Sağlık bilimleri alanında öğrenim gören lisans öğrencilerinin pandemi sürecindeki sosyal medya bağımlılığı ne düzeydedir?
2. Öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı puanları ile sosyodemografik özellikleri arasında anlamlı fark var mıdır?
3. Öğrencilerin sosyal medyayı kullanım amaçları ile sosyal medya bağımlılığı puanları arasında anlamlı fark var mıdır?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Araştırma kesitsel ve tanımlayıcı tiptedir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu çalışma Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören Ebelik, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon ve Hemşirelik bölümü öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini ilgili fakültede 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında Ebelik, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon ve Hemşirelik bölümünde öğrenim gören 862 öğrenci oluşturmaktadır. Bu çalışmada tespit edilen evren üzerinden örneklem seçme yoluna gidilmiştir. Alınması gereken örneklem sayısının tespiti için aşağıdaki formül kullanılmıştır (Ural & Kılıç, 2013).

$$n = \frac{N \cdot z^2 \cdot \sigma^2}{(N - 1) \cdot H^2 + z^2 \cdot \sigma^2}$$

Bu formülde verilen parametrelerin anlamları ise şunlardır:

N, evren büyüklüğünü; n, örneklem büyüklüğünü (örnekleme dâhil edilecek birey sayısı); σ , standart sapma değerini; H, standart hata değerini (örnekleme hatası/örneklem hata değeri/evren ve örneklem ortalaması arasında izin verilebilecek maksimum fark); Z, belirli bir α anlamlılık düzeyine (yanılma olasılık değerine) karşılık gelen teorik değeri ifade etmektedir. Bu formülden yola çıkarak ($\alpha= 0.05$; $z=1.96$; Standart Sapma(σ)=0.5 ve Örneklem Hatası (H)= 0.05 için) ulaşılmaması gereken minimum örneklem sayısının 385 kişi olduğu tespit edilmiş olup çalışmaya gönüllü olan 428 kişi katılmıştır. 0.2 etki büyüklüğü, 0.05 yanılma düzeyi, 428 örneklem sayısı kriterleri baz alınarak yapılan post hoc güç analizinde çalışmanın gücü %98 olarak hesaplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplamak için “Kişisel Bilgi Formu” ve “Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların yaş, cinsiyet, sınıf, bölüm, pandemi yaşanılan yer, gelir durumu, pandemi döneminde yeni bir sosyal medya hesabı açma durumu, pandemi döneminde sosyal medyayı ne amaçla kullandıkları, internet çekmediğinde veya bittiğinde kendini yetersiz hissetme durumu gibi tanımlayıcı özelliklerini belirlemeye yönelik 10 sorudan oluşmuştur.

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu (SMBÖ-YF): Şahin ve Yağcı (2017) tarafından 18-60 yaş grubundaki bireylerin sosyal medya bağımlılığını belirlemeye yönelik olarak geliştirilmiştir. Ölçek toplam 20 maddeden ve 2 alt boyuttan (Sanal Tolerans ve Sanal İletişim) oluşmakta “(1) Bana hiç uygun değil”, “(2) Bana uygun değil”, “(3) Kararsızım”, “(4) Bana uygun”, “(5) Bana çok uygun” şeklinde beşli likert tipinde derecelendirilmektedir. 5. ve 11. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 20’dir. Ölçeğin puanlanmasında, 0-34 puan aralığı “Bağımlılık Yok”, 35-52 puan aralığı “Az Bağımlı”, 53-69 puan aralığı “Orta Derece Bağımlı” ve 70 puan üstü “Yüksek Bağımlı” olarak nitelendirilmiştir. Ölçeğin geneli için Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı 0.94; alt boyutlardan sanal tolerans için 0.92 ve sanal iletişim için 0.91 olarak bulunmuştur (Şahin & Yağcı, 2017). Bu çalışmada ölçek geneli için Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı 0.86; alt boyutlardan sanal tolerans için 0.82 ve sanal iletişim için 0.80 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Veriler Google forms üzerinden oluşturulan anket aracılığıyla Mayıs 2021 – Haziran 2021 tarihleri arasında toplanmıştır. Hazırlanan veri toplama formu bölümlerin sınıf temsilcileri aracılığıyla öğrencilerin WhatsApp gruplarında paylaşarak araştırma sorularını yanıtlamaları rica edilmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Analizler için SPSS (IBM SPSS for Windows, ver.23) istatistik paket programı kullanılmıştır. Ölçüm verileri sayı, yüzde (%), ortalama $\pm$ standart sapma değerleri olarak ifade edilmiştir. Sayısal değişkenlerin normallik varsayımları Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk normallik testi ile değerlendirilmiştir. Veriler normal dağılım gösterdiğinden, iki değişkenin analizi için Bağımsız Örneklem t testi, ikiden fazla değişkenin analizi için Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır. Anlamlı çıkan üç ve daha fazla gruplarda çoklu karşılaştırma testi olarak post-hoc bonferroni testi kullanılmıştır. Bonferroni analizinde bonferroni düzeltmesi yapılmıştır. Bulgular %95 güven aralığında, $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma sonuçları çalışmanın yapıldığı örneklem grubunu yansıtmaktadır, bu nedenle sadece bu araştırma grubuna genellenebilir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan gerekli izin alınmıştır (Tarih: 12.04.2021, Oturum: 2021/14, Karar No: 08). Araştırmada katılımcıların bilgilendirilmiş gönüllü onamları, çevrimiçi ortamda düzenlenen anket formunun başına eklenen araştırmanın amacı ve konusu hakkında bilginin ardından katılmaya gönüllü olma durumları sorularak alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1'de katılımcıların tanımlayıcı özellikleri verilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri incelendiğinde, %72.2'sinin 18-21 yaş aralığında ve %88.3'ünün cinsiyetinin kadın olduğu saptanmıştır. Katılımcıların çoğu (%52.1) hemşirelik bölümü öğrencisi olduğunu ve %38.1'i ikinci sınıfta öğrenim gördüğünü belirtmiştir. Katılımcıların %44.9'u pandemiden kaynaklı sosyal kısıtlama döneminde büyükşehirde ikamet ettiğini %65.2'si pandemi döneminde sosyal medyayı eğlence amaçlı kullandığını, %30.1'i pandemi döneminde yeni bir sosyal medya hesabı açtığını belirtmiştir. Katılımcıların %61.7'si pandemide önceki hayatına göre sosyal medyada daha aktif olduğunu, %44.4'ü internet çekmediğinde veya bittiğinde kendini yetersiz hissettiğini belirtmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özellikleri (n=428)

Değişkenler (428)	n	%
Yaş		
18-21	309	72.2
22-25	106	24.8
26-30	13	3.0
Cinsiyet		
Erkek	50	11.7
Kadın	378	88.3
Bölüm		
Hemşirelik	223	52.1
Ebelik	168	39.3
FTR	37	8.6
Sınıf		
1	117	27.3
2	163	38.1
3	91	21.3
4	57	13.3
Pandemide yaşanılan yer		
Büyükşehir	192	44.9
Şehir	56	13.1
İlçe	104	24.3
Köy	76	17.8
Gelir düzeyi		
Gelir giderden çok	51	11.9
Gelir gidere denk	257	60.0
Gelir giderden az	120	28.0
Pandemi döneminde yeni bir sosyal medya hesabı açma durumu		
Evet	129	30.1
Hayır	299	69.9
Pandemi döneminde sosyal medyayı kullanım amacı		
Eğitim/öğrenim	85	19.9
Eğlence	279	65.2
Motivasyon	51	11.9
Sanatsal	13	3.0
Pandemide önceki hayatına göre sosyal medyada daha aktif olma durumu		
Evet	264	61.7
Hayır	164	38.3
İnternet çekmediğinde veya bittiğinde kendini yetersiz hissetme durumu		
Evet	190	44.4
Hayır	238	55.6

FTR: Fizyoterapi ve Rehabilitasyon

Tablo 2’de SMBÖ-YF ve SMBÖ-YF alt boyut puanlarının çeşitli değişkenlere göre dağılımı verilmiştir. Katılımcıların tanımlayıcı özelliklerine göre sosyal medya bağımlılık puanları incelendiğinde, kadın öğrencilerin SMBÖ-YF puanı erkek öğrencilere göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($t=2.189$, $p=0.029$). İlçede yaşayan öğrencilerin SMBÖ-YF puanları büyükşehirde yaşayanlara göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($F=5.906$, $p=0.001$). Pandemi döneminde yeni bir sosyal medya hesabı açan öğrencilerin SMBÖ-YF puanları pandemi döneminde yeni bir sosyal medya hesabı açmayanlara göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($t=3.445$, $p=0.001$). Pandemi döneminde sosyal medyayı eğitim/öğrenim amaçlı kullandıklarını belirten öğrencilerin SMBÖ-YF puanları sosyal medyayı motive edici ve eğlendirici amaçla kullanan öğrencilere kıyasla anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur ($F=6.315$, $p=0.000$). Pandemi döneminde önceki hayatına göre sosyal medyada daha aktif olduğunu belirten

Araştırma Makalesi/Research Article

öğrencilerin SMBÖ-YF puanı anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($t=6.049$, $p=0.000$). İnternet çekmediğinde veya bittiğinde kendini yetersiz hissettiğini belirten öğrencilerin SMBÖ-YF puanı, internet çekmediğinde veya bittiğinde kendini yetersiz hissetmediğini belirten öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur ($t=9.120$, $p=0.000$). Bununla birlikte yaş, sınıf, bölüm, ekonomik durum ve SMBÖ-YF puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 2. SMBÖ-YF ölçek ve SMBÖ-YF ölçek Alt Boyut Puanlarının Tanımlayıcı Özelliklere Göre Dağılımı

Değişken(n=428)	SMBÖ-YF Ort± SS	t/F/p	ST Ort± SS	t/F/p	Sİ Ort± SS	t/F/p
Yaş						
18-21	56.75±12.43	F=1.236	33.33 ±7.73	F=0.900	23.41± 6.46	F=1.085
22-25	56.71±14.01	p=0.292	33.53± 8.90	p=0.407	23.16 ±7.03	p=0.339
26-30	51.75±10.26		30.38± 8.39		20.69 ±5.20	
Cinsiyet						
Erkek	52.86±12.2	t=2.189	30.48 ±7.41	t=2.648	22.38 ±6.75	t=1.019
Kadın	57.06±12.7	p=0.029	33.66± 8.06	p=0.008	23.38± 6.55	p=0.309
Bölüm						
Hemşirelik	57.60±12.63	F=2.352	33.83± 8.02	F=1.996	23.76± 6.58	F=1.646
Ebelik	54.90±13.09	p=0.096	32.34 ±7.94	p=0.137	22.55± 6.71	p=0.194
FTR	57.86±11.84		34.35± 8.46		23.51± 5.71	
Sınıf						
1	54.35±13.84	F=2.098	31.38±8.30	F=4.235	22.96±7.21	F=1.186
2	56.69±11.97	p=0.1000	33.24±7.87	p=0.006	23.44±5.74	p=0.315
3	58.68±12.95		34.59±7.76	3>1	24.08±6.99	
4	57.39±12.14		35.28±7.79	4>1	22.10±6.74	
Pandemide yaşanılan yer						
Büyükşehir(1)	55.36±12.22	F=5.906	32.42±7.73	F=6.675	22.94±6.35	F=2.392
Şehir(2)	56.77±10.87	p=0.001	33.71±6.35	p=0.000	23.05±6.18	p=0.068
İlçe(3)	60.84±14.05	3>1	36.08±8.87	3>1	24.70±7.18	
Köy(4)	53.69±12.51		31.36±7.91		22.30±6.36	
Gelir düzeyi						
Gelir giderden çok	57.08±14.14	F=0.338	34.25±9.25	F=0.896	22.82±7.27	F=0.173
Gelir gidere denk	56.84±12.28	p=0.713	33.44±7.85	p=0.409	23.39±6.25	p=0.841
Gelir giderden az	55.76±13.33		32.56±7.93		23.19±6.98	
Pandemi döneminde yeni bir sosyal medya hesabı açma durumu						
Evet	60.07±14.68	t=3.445	35.05±9.37	t=2.717	25.01±6.93	t=3.655
Hayır	55.05±11.58	p=0.001	32.53±7.29	p=0.007	22.51±6.28	p=0.000
Pandemi döneminde sosyal medyayı kullanım amacı						
Eğitim/öğrenim(1)	51.35±12.06	F=6.315	28.87± 7.70	F=13.644	22.48 ±6.15	F=1.833
Eğlence(2)	57.70±12.20	p=0.000	34.34± 7.48	p=0.000	23.36 ±6.53	p=0.140
Motivasyon(3)	60.51±14.92	1<2	35.80± 9.07	1<2	24.70 ±7.34	
Sanatsal(4)	50.77±9.94	1<3	29.92± 6.77	1<3	20.84± 6.29	
Pandemide önceki hayatına göre sosyal medyada daha aktif olma durumu						
Evet	59.40±12.37	t=6.049	35.07±7.75	t=6.043	24.32±6.73	t=4.277
Hayır	52.01±12.16	p=0.000	30.42±7.71	p=0.000	21.57±5.95	p=0.000
İnternet çekmediğinde veya bittiğinde kendini yetersiz hissetme durumu						
Evet	62.46±12.96	t=9.120	37.01±7.94	t=9.198	25.44±6.93	t=6.261
Hayır	51.86±10.51	p=0.000	30.32±6.82	p=0.000	21.53±5.73	p=0.000

T testi, Anova, Bonferroni

Ölçek alt boyut puanlarının tanımlayıcı özelliklere göre incelenmesi sonucunda kadın öğrencilerin SMBÖ-YF sanal tolerans (ST) alt boyut puanının erkek öğrencilerden anlamlı şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<0.05$). SMBÖ-YF sanal iletişim (SI) alt boyutunda ise cinsiyete göre farklılık

bulunmamıştır ($p>0.05$). Sınıflara göre ölçek alt boyut puanları incelendiğinde 3.cü ve 4.cü sınıfların ST alt boyut puanının 1.ci sınıflara göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p=0.006$). Sİ alt boyut puanının sınıflara göre anlamlı şekilde değişmediği görülmüştür ($p>0.05$). Sosyal medyayı kullanım amacına göre ölçek alt boyut puanları incelendiğinde, sosyal medyayı eğitim/öğrenim amaçlı kullandığını belirten öğrencilerin ST alt boyut puanı, sosyal medyayı motivasyon ve eğlence amaçlı kullandıklarını belirten öğrencilere göre anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur ($p=0.000$). Sİ alt boyutunda ise sosyal medyayı kullanım amacına göre önemli farklılık bulunmamıştır ($p=0.140$). Pandemi döneminde ilçede ikamet ettiğini belirten öğrencilerin ST alt boyut puanlarının büyükşehirde ikamet eden öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p=0.000$). Sİ alt boyut puanında pandemide yaşanan yere göre anlamlı değişiklik görülmemiştir ($p=0.068$). Pandemi döneminde yeni bir sosyal medya hesabı açan ve pandemide önceki hayatına göre sosyal medyada daha aktif olduğunu belirten öğrencilerin ST ve Sİ alt boyut puanları anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). İnternet çekmediğinde veya bittiğinde kendini yetersiz hisseden öğrencilerin ST ve Sİ alt boyut puanları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 2).

Katılımcıların SMBÖ-YF'den aldıkları toplam puan 56.57 ± 12.79 olarak saptanmıştır. Katılımcıların ST alt boyut puan toplamı 33.29 ± 8.05 ve Sİ alt boyut puan toplamı 23.27 ± 6.57 'dir (Tablo 3).

Tablo 3. Ölçek Toplam Puanlarının Dağılımı

Değişkenler	Ort± Ss	%95 CI	Minimum-maximum
SMBÖ-YF (20 madde)	56.57±12.79	55.35-57.78	23-93
ST (11 madde)	33.29±8.05	32.52-34.05	12-53
Sİ (9 madde)	23.27±6.57	22.64-23.89	9-45

TARTIŞMA

Bu çalışmada sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin COVID-19 pandemi döneminde sosyal medya bağımlılık durumları incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre öğrencilerin SMBÖ-YF'den aldıkları puan ortalaması 56.57 ± 12.79 'dur. Buna göre öğrencilerin orta derece bağımlı oldukları saptanmıştır. Sahranç ve Duç Urhan'ın (2021) çalışmasında üniversite öğrencilerinin SMBÖ-YF puanı 56.37 ± 13.41 olarak bulunmuştur (Sahranç & Duç-Urhan, 2021). Yine Koç ve arkadaşlarının (2020) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada SMBÖ-YF puanı 57.94 ± 12.64 olarak bulunmuştur (Koç ve ark., 2020). Çalışmamızda ve diğer çalışmalarda öğrencilerin benzer puanlar aldığı görülmektedir. Bu çalışmada öğrencilerin önemli bir kısmının (%44.4) internet olmadığında kendini yetersiz hissettiği görülmüştür. Yine bu çalışmada pandemi döneminde yeni bir sosyal medya hesabı açan, pandemide önceki hayatına göre sosyal medyada daha aktif olduğunu belirten ve internet çekmediğinde veya bittiğinde kendini yetersiz hisseden öğrencilerin SMBÖ-YF puanı anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Literatürde aşırı sosyal medya kullanımının öğrencilerin ruh sağlığına zarar verdiğinden bahsedilmiştir (Sujarwoto ve ark., 2021). COVID-19'un da etkisiyle artan sosyal medya kullanımı pandemi sonrasında alışkanlığa dönüşüp devam edebilir. Bu noktada üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık durumlarının ortaya çıkarılması ve zararlı sosyal medya kullanımına yönelik önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu konuda bilinci artıracak faaliyetlerin gerçekleştirilmesinin ve eğitimle desteklenmesinin öğrencilerin ruh sağlığının korunmasında ve bağımlılık yaratacak davranışların önlenmesinde destekleyici bir strateji olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada kadın öğrencilerin SMBÖ-YF puanı ve ST alt boyut puanı erkek öğrencilere göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Bu çalışmaya benzer olarak çeşitli çalışmalarda kadın öğrencilerin sosyal medya bağımlılık puanının erkek öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu ve kadınların sosyal medyayı günde bir veya daha fazla kez aktif olarak kullanma oranlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Çimke & Cerit, 2021; Hjetland ve ark., 2021; Thorisdottir ve ark., 2019). Bir çalışmada sosyal medya bağımlılığı puanının cinsiyete göre anlamlı olarak değişmediği ancak kadınların puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Parlak Sert & Başkale, 2022). Bununla birlikte, literatürde kadınların erkeklere göre sosyal medyaya daha az bağımlı olduğunu belirten çalışmaya da rastlanmıştır (A Yazdani ve ark., 2022). Bizim çalışmamız ve literatürdeki sonuçlar birlikte incelendiğinde sosyal medya kullanımı üzerindeki cinsiyet etkisinin değişkenlik gösterebileceği söylenebilir.

Bu çalışmada ilçede yaşayan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık puanları büyükşehirde yaşayanlara göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Buna karşın Nowak ve arkadaşları (2022) çalışmasında, büyük kentlerde yaşayanların, kırsal kesimde yaşayanlara göre interneti daha patolojik bir şekilde kullandıklarını belirtmiştir (Nowak ve ark., 2022). Literatürde aile dinamikleri, aile yapısı, dini inançlar, kültürel ve çevresel faktörler, kaygı bozukluğu ve yalnızlık gibi faktörlerin sosyal medya kullanımını etkilediği de belirtilmiştir (Rachubińska ve ark., 2021; Sujarwoto ve ark., 2021; Vannucci ve ark., 2017; Zhao & Zhou, 2021). Bununla birlikte pandemi sürecinde eğitimden alışverişe, spordan iş yapma şekline kadar çeşitli aktivitelerin internet ve sosyal medya aracılığıyla yapıldığı düşünüldüğünde bireyin sosyal medyayı hangi amaçla kullandığını bilmek önemlidir. Yapılan bir çalışmada sosyal medyanın nasıl kullanıldığına bağlı olarak etkisinin değişebileceğinden bahsedilmiştir (Kross ve ark., 2021). Bu çalışmada öğrencilerin çoğu sosyal kısıtlamaların olduğu pandemi döneminde sosyal medyayı eğlence amaçlı kullandığını belirtmiştir. Pandemi döneminde sosyal medyayı eğitici/öğretici amaçla kullandıklarını belirten öğrencilerin oranı nispeten düşük olmakla birlikte bu öğrencilerin sosyal medya bağımlılık puanlarının da daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada elde edilen bu sonuç bilgi birikimi ve akademik destek amaçlı sosyal medya kullanımının daha az bağımlılıkla ilişkili olduğunu düşündürmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmaya katılan öğrencilerin sosyal medyaya orta düzeyde bağımlı oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin çoğunun pandemide eğlence amaçlı sosyal medyada vakit geçirdikleri belirlenmiştir. Sosyal medyayı eğitici/öğretici amaçla kullandığını belirten öğrencilerin sosyal medya bağımlılık puanları daha düşüktür. Üniversite öğrencileri sorunlu internet kullanımı ve sosyal medya bağımlılığı konusunda riskli bir grubu oluşturmaktadır, sosyal medyanın normal sınırlarda kullanımı yönünde öğrencilere rehberlik edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Üniversite öğrencilerinin daha geniş bir örneklem grubunda ve pandemisi sonrasında da sosyal medya bağımlılık durumlarının araştırılması önerilmektedir.

ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Araştırma için Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan gerekli izin alınmıştır (Tarih: 12.04.2021, Oturum: 2021/14, Karar No: 08).

YAZAR KATKI ORANI

Fikir/kavram: NA, AG; Tasarım: NA, AG; Veri toplama: NA; Veri işleme: NA, AG; Analiz ve/veya yorum: NA, AG; Kaynak tarama: NA, AG; Makalenin yazımı: NA, AG; Eleştirel inceleme: NA, AG

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

FİNANSAL DESTEK

Herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

Aktan, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4),405-421. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.379886>

A Yazdani, D.M., Abir, T., Qing, Y., Ahmad, J., Mamun, A.A., Zainol, N.R., Kakon,K., Agho, K.E., & Wang, S. (2022). Social media addiction and emotions during the disaster recovery period—The moderating role of post-covid timing. *Plos One*, 17(10), e0274898. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0274898>

Çimke, S., & Cerit, E. (2021). Social media addiction, cyberbullying and cyber victimization of university students. *Archives of Psychiatric Nursing*, 35(5),499-503. <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2021.07.004>

El-Khoury, J., Haidar, R., Kanj, R.R., Ali, L.B., & Majari, G. (2020). Characteristics of social media “detoxification” in university students. *Libyan Journal of Medicine*, 16(1), 1846861. <https://doi.org/10.1080/19932820.2020.1846861>

Gottlieb, M., & Dyer, S. (2020). Information and disinformation: social media in the covid-19 crisis. *Academic Emergency Medicine*, 27(7),640-641. <https://doi.org/10.1111/acem.14036>.

Ha, J.H., Yoo, H.J., Cho, I.H., Chin, B., Shin, D., & Kim, J.H. (2006). Psychiatric comorbidity assessed in Korean children and adolescents who screen positive for Internet addiction. *Journal of Clinical Psychiatry*, 67(5),821-6. <https://doi.org/10.4088/jcp.v67n0517>

Hjetland, G.J., Skogen, J.C., Hysing, M., & Sivertsen, B. (2021). The association between self-reported screen time, social media addiction, and sleep among norwegian university students. *Frontiers in Public Health*, 16(9),794307. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.794307>.

Koç, A., Gökler, E., & Bilgehan, T. (2020). Comparison of social media and following selfie dependence in university students according to the frequency of social media. *Yeni Symposium*, 57(4),15-20 <https://doi.org/10.5455/nys.20200422065418>

Kross, E., Verduyn, P., Sheppes, G., Costello, C.K., Jonides, J., & Ybarra, O. (2021). Social media and well-being: pitfalls, progress, and next steps. *Trends in Cognitive Sciences*, 25(1),55-66. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2020.10.005>

Kurt, A., & Avcı, E. (2020). Binomial (Oran) verilerin meta-analizi: Türkiye’deki internet bağımlılık oranının belirlenmesi. *Erzincan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 13(3), 1050-1068. <https://doi.org/10.18185/erzifbed.712013>

Li, Y., Sun, Y., Meng, S.Q., Bao, Y.P., Cheng, J.L., Chang, X.W., Ran, M.S., Sun, Y.K., Kosten, T., Strang, J., Lu, L., & Shi, J. (2021). Internet addiction increases in the general population during covid-19: Evidence from China. *The American Journal on Addictions*, 30(4),389-397. <https://doi.org/10.1111/ajad.13156>

Mak, K.K., Lai, C.M., Watanabe, H., Kim, D.I., Bahar, N., Ramos, M., Young, K.S., Ho, R.C.M., Aum, N.R., & Cheng, C. (2014). Epidemiology of Internet behaviors and addiction among adolescents in six Asian countries. *Cyberpsychol Behav Soc Netw*, 17(11), 20-8. <https://doi.org/10.1089/cyber.2014.0139>.

Moreno, M. A., Eickhoff, J., Zhao, Q., Young, H. N., & Cox, E. D. (2019). Problematic internet use: a longitudinal study evaluating prevalence and predictors. *The Journal of Pediatrics:X*, 2019 spring (1),100006. <https://doi.org/10.1016/j.ympdx.2019.100006>

Mróz, J., & Kaleta, K. (2022). Internet addiction as a moderator of the relationship between cyberhate severity and decisional forgiveness. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(10),5844. <https://doi.org/10.3390/ijerph19105844>

Mukhaini, A.M., Houqani, F.A., & Kindi, R.M. (2021). Internet addiction and depression among postgraduate residents. *Sultan Qaboos University Medical Journal*, 21(3),408-415. <https://doi.org/10.18295/squmj.4.2021.008>

Nowak, M., Rachubińska, K., Starczewska, M., & Grochans, E. (2022). Seeking relationships between internet addiction and depressiveness, daytime sleepiness, as well as perceived social support in young adults. *European Review for Medical and Pharmacological Sciences*, 26 (4), 1374-1381. https://doi.org/10.26355/eurrev_202202_28130

Parlak Sert, H., & Baskale, H. (2022). Students' increased time spent on social media, and their level of coronavirus anxiety during the pandemic predict increased social media addiction. *Health Information & Libraries Journal*, 1–13. <https://doi.org/10.1111/hir.12448>

Rachubińska, K., Cybulska, A.M., & Grochans, E. (2021). The relationship between loneliness, depression, internet and social media addiction among young Polish women. *European Review for Medical and Pharmacological Sciences*, 25 (4), 1982-1989. https://doi.org/10.26355/eurrev_202102_25099

Araştırma Makalesi/Research Article

- Sahrañç, Ü., & Duç-Urhan, E. (2021). A Study on the relationship between social media addiction and self-regulation processes among university students. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 8(4), 96-109. <https://dx.doi.org/10.52380/ijpes.2021.8.4.546>
- Sánchez-Fernández, M., Borda-Mas, M., & Mora-Merchán, J. (2023). Problematic internet use by university students and associated predictive factors: A systematic review. *Computers in Human Behavior*, 139,107532. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107532>
- Sujarwoto, S., Saputri R..A..M., & Yumarni, T. (2021). Social media addiction and mental health among university students during the covid-19 pandemic in Indonesia. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 21(1), 96–110. <https://doi.org/10.1007/s11469-021-00582-3>
- Şahin, C., & Yağcı, M. (2017). Sosyal medya bağımlılığı ölçeği -yetişkin formu: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(1), 523-538.
- Tahir, M.J., Malik, N.I., Ullah, I., Khan, H.R., Perveen, S., Ramalho, R., Siddiqi, A.R., Waheed, S., Shalaby, M.M.M., De Berardis, D., Jain, S., Vetrivendan, G.L., Chatterjee, H., Franco, W.X.G., Shafiq, M.A., Fatima, N.T., Abeysekera, M., Sayyeda, Q., Shamat, S.F, ... Pakpour, A.H. (2021). Internet addiction and sleep quality among medical students during the covid-19 pandemic: A multinational cross-sectional survey. *PLoS One*, 16(11), e0259594. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0259594>.
- Tateno, M., Teo, A.R., Shirasaka, T., Tayama, M., Watabe, M., & Kato, T.A. (2016). Internet addiction and self-evaluated attention-deficit hyperactivity disorder traits among Japanese college students. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*,70(12), 567-572. <https://doi.org/10.1111/pcn.12454>
- Thorisdottir, I.E., Sigurvinsdottir, R., Asgeirsdottir, B.B., Allegrante, J.P., & Sigfusdottir, I.D. (2019). Active and passive social media use and symptoms of anxiety and depressed mood among icelandic adolescents. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 22(8), 535-542. <https://doi.org/10.1089/cyber.2019.0079>
- Tran, B. X., Huong, L. T., Hinh, N. D., Nguyen, L. H., Le, B. N., Nong, V. M., Thuc, V. T. M., Tho, T. D., Latkin, C., Zhang, M. W., & Ho, R. C. (2017). A study on the influence of internet addiction and online interpersonal influences on health-related quality of life in young Vietnamese. *BMC Public Health*, 17(1). <https://doi.org/10.1186/s12889-016-3983-z>
- Ural, A.,& Kılıç, İ. (2013). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi*. Detay Yayıncılık.
- Uslu, M. (2021). Türkiye’de sosyal medya bağımlılığı ve kullanımı araştırması/the analysis of social media addiction and usage in Turkey. *Turkish Academic Research Review*, 6 (2), 370-396. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tarr/issue/62824/933479>
- Vannucci, A., Flannery, M.K., & Ohannessian, C. (2017). Social media use and anxiety in emerging adults. *Journal of Affective Disorders*, 1(207),163-166. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2016.08.040>
- Venegas-Vera, A.V., Colbert, G.B., Lerma, E.V. (2020). Positive and negative impact of social media in the covid-19 era. *Reviews in Cardiovascular Medicine*, 21(4), 561-564. <https://doi.org/10.31083/j.rcm.2020.04.195>
- Wegmann, E., Brandtner, A., & Brand, M. (2021). Perceived strain due to covid-19-related restrictions mediates the effect of social needs and fear of missing out on the risk of a problematic use of social networks. *Frontiers in Psychiatry*, 23(12), 623099. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.623099>
- Zhao, N., & Zhou, G. (2021). Covid-19 stress and addictive social media use (SMU): mediating role of active use and social media flow. *Frontiers in Psychiatry*, 9(12). <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.6355>
- Zhu, X., & Xiong, Z. (2022). Exploring association between social media addiction, fear of missing out, and self-presentation online among university students: A cross-sectional study. *Frontiers in Psychiatry*, (13)13, 896762 <https://doi.org/10.3389/fpsy.2022.896762>